

ikke være andet, end at man, naar der er Tale om en saadan Forandring i de bestaaende Love, maa tage et væsentligt Hensyn til Forholdene, saaledes som de engang bestaae ved de gjældende Love. Saaledes maa man da her erindre, at der bestaaer Indretninger, som i høi Grad holde Landeieendommene sammen paa en kunstig Maade, nemlig Lehn- og Stamhuse, og det var derfor høist uønsket, naar der fremkom en Lov om Udskyfning og Sammenlægning, at den tillige indeholdt Frihed til en Udskyfning af Lehn og Stamhuse; thi derved vilde Forholdene ganske anderledes ledes ind i deres naturlige Udvikling, medens en saadan Lov derimod er mere betænkelig, naar man holder fast ved de Lehns- og fideicommissariske Baand, der holde sammen om visse Landeieendomme, saaledes at de ikke kunne gaae ind i den frie Udvikling. Vel vil jeg indrømme, at den Lov, hvorved det er blevet tilladt at afhænde Bøndergods fra Lehn og Fideicommissar, allerede gjør nogen Forandring i denne Henseende; men desuagtet ere disse Landeieendomme dog, naar jeg blot tager Hensyn til Hovedgaard og Skov, saa store og af saa betydeligt Omfang, at de træde hindrende i veien for en saa fri Udvikling af Forholdene, som jeg for mit Bedkommende maaskee ellers kunde være tilbøielig til at ønske. Dernæst fremtræder jo ogsaa det store og vigtige Spørgsmaal om Fæstegodsets Overgang til Selveieendom. Hvad enten denne Overgang nu kommer til at skee ifølge en Tvangslov eller i stort Omfang ved frivillige Overenskomster, er det jo anerkjendt fra alle Sider, ogsaa af den ærede Indenrigsminister, der meget ønsker, at Staten vil gjøre ikke ubetydelige Opoffrelser for at fremme dette Formaal, at Fæstegodset efter al Rimelighed efter et kortere eller længere Aarsmaal vil være gaaet over til Selveieendom. Men hele denne store Operation gjør det — saa forekommer det mig — under de nuværende Tidsforhold ikke ubetænkeligt, i noget betydeligt Omfang at røre ved de bestaaende Love angaaende Sammenlægningen og Udskyfningen, og jeg skulde derfor være meest tilbøielig til overhovedet at stemme imod, at der fortiden udkommer nogen saadan Lov, førend Forholdene have klaaret sig mere, saavel med

Hensyn til Lehn og Stamhuse som med Hensyn til Fæstegodsets Overgang til Selveieendom. Jeg misfjender, iøvrigt paa ingen Maade, at Udvalget ikke har været blindt for den Forskjel, der er mellem Hensigten med den Lov, der foreligger, og Fæstegodsets Overgang til Selveieendom, og ved den Tilføielse, det har foreslaaet til § 1, har det jo haft disse Forhold for Øie. Denne Tilføielse er det jo, som nu nærmest foreligger til Behandling, og jeg kan da ikke nægte, at det forekommer mig, som om der er nogen Modsigelse i den. Der staaer nemlig, at alle nuværende Fæstegaarde ere unddragne fra Lovens Virkninger, med mindre de i 10 Aar have været Selveieendom; men dersom en Fæstegaard Dagen før Loven kommer ud bliver folgt til Selveieendom, saa vil den, den Dag Loven kommer ud, ikke være unddraget Lovens Virkninger (Hør!). Der forekommer mig at ligge en stor Modsigelse i, at Fæstegaarde, der i en ganske kort Tid have været Selveieendom, uden videre gaae ind under Lovens Bestemmelse, medens derimod de Gaarde, der i det Dieblif, Loven udkommer, ere Fæstegaarde, skulle vente 10 Aar, inden de kunne komme ind under Lovens Bestemmelser. Jeg skal derfor ikke nægte, at jeg for mit Bedkommende agter at stemme for det Forslag, der er stillet af Schøler. Ogsaa i en anden Henseende forekommer Udvalgets Forslag mig at indeholde en Modsigelse. Paa de Gaarde, som have været Fæstegaarde, og ere gaaede over til Selveieendom, hviler, der jo den Bestemmelse, at, forsaavidt Eieren ikke selv bruger en saadan Gaard, kan han ikke lade den bruge af en Anden, uden forsaavidt han overlader den enten til Livsfæste eller til den langvarige Forpagtning paa 50 Aar, og dersom han har flere af disse Gaarde, saa kan han jo ikke engang selv bruge to af dem. Det forekommer mig nu at være indlysende, at der er en Modsigelse imellem, paa den ene Side at lade disse Bestemmelser blive staaende i hele deres Kraft, og paa den anden Side at opstille en anden Bestemmelse, hvorved Virkningen af disse Bestemmelser i høi Grad tilintetgøres; thi den Gaard, som Eieren ikke kan overlade til nogen Anden uden paa Livsfæste eller Forpagtningscontract, og som han ikke